

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سلسله اخلاق اسلامي ۳

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين و الصلاة و السلام على
رسول الله و على آله و اصحابه الى يوم الدين و
اما بعد :

سخاوت، بذل و بخشش خصلت انسان مسلمان است، مسلمان تنگ نظر و بخیل نیست، زیرا این دو خصلت نکوهیده و نشأت گرفته از خبث نفس و تاریکی قلب می باشند و مسلمان بدلیل ایمانی که دارد نفسش پاک و قلبش روشن است و خوی و خصلت بخل منافی با طهارت نفس و روشنی قلب است. پس مسلمان هرگز بخیل نمی شود و دست از انفاق نمی دارد.

بخل نوعی بیماری قلبی و فراگیر است که کمتر انسانی از آن ایمن می ماند. ولی شخص مسلمان توسط ایمان و اعمال نیکش از قبیل نماز، زکات و ... می تواند خود را از مفساد دامن گیر این بیماری نجات داده و خود را آماده و رستگاری اخروی کند. خداوند می فرماید:

﴿ إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا ۝ إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا ۝ وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا ۝ إِلَّا الْمُصَلِّينَ ۝ الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ۝ وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ ۝ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ۝ ﴾ (معارج: ۱۹-۲۵).

«به راستی که انسان ناشکیبا آفریده شده است. هر گاه به او مصیبت رسد، نگران. و چون آسایشی به او رسد، بخیل. مگر نمازگزاران. همان کسانی که بر نمازشان پی گیرند. و

کسانی که در مالهایشان تقی عین است. برای گدا و محروم».

و می فرماید: « خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا ۝ ﴾ (التوبة: ۱۰۳). «از اموالشان زکات بگیر تا آنان را با آن پاک داری و رشدشان دهی»
و می فرماید: «وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ۝ ﴾ (حشر: ۹).

«هر کس از بخل نفس نجات پیدا کرد آنه رستگار اند». باید گفت که: اخلاق خوب کسبی است و با نوعی تربیت و تمرین بدست می آید از اینرو مسلمان بوسیله مواردی که در شریعت آمده است برای رشد و ارتقای اخلاق فاضله سعی و تلاش می کند، ترغیب و ترهیب وارده در این خصوص را همواره مورد نظر قرار داده و گام بر می دارد. مثلاً بخاطر رشد و ارتقای خصلت سخاوت، قلبش را به تفکر، تدبیر و تأمل پیرامون آیه زیر معطوف می دارد:

﴿ وَأَنْفِقُوا مِنْ مَا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ ۝ ﴾ (منافقون: ۱۰).

«و از آنچه روزیتان کرده ایم، پیش از آن انفاق کنید که مرگ به سراغ کسی از شما آید، و بگوید: پروردگارا، ای کاش [سرنوشتی] تا مدت اندک به تأخیر می انداختی تا صدقه می دادم و از درستکاران می شدم»

و می فرماید: ﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ ۖ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ ۖ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَىٰ ۖ وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَىٰ ۖ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَىٰ ۖ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَىٰ ۖ وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّىٰ﴾ (اللیل: ۵-۱۱).

«هر کس در راه خدا بدهد و تقوی را پیشه کند و به (اسلام) ایمان بیاورد، راه سعادت و سهولت را برایش باز خواهیم کرد، اما هر کس بخیلی کند و خود را از هدایت قرآن بی نیاز بداند و حسن (اسلام) را تکذیب کند، راه مشکلات و گرفتاری‌ها را برایش باز خواهیم کرد، و ثروت او هیچگونه سودی برای او نخواهد داشت زمانی که او بسوی هلاکت برود»، و می فرماید: ﴿وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ (حدید: ۱۰).

«و شما را چه شده است که در راه خدا انفاق نمی کنید، حال آنکه میراث آسمانها و زمین از آن خداست»، و می فرماید: ﴿وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ﴾ (البقره: ۲۷۲).

«آنچه از خیر انفاق می کنید، پاداش آن کاملاً به شما داده خواهد شد و در حق شما کوتاهی نمی شود». و رسول صلی الله علیه وسلم می فرماید: «خداوند جواد است، جود و سخا را می پسندد، مکارم اخلاق، یعنی زیبایی های اخلاق را دوست دارد و اخلاق پست و بیهوده

را نمی پسندد». (طبرانی، بیهقی و حاکم). و می فرماید: حسد (غبطه) روا نیست مگر در مورد دو شخص، ۱- شخصی که خداوند باو مال داده است و مالش را در راه خدا انفاق می کند. ۲- شخصی که خداوند باو علم و حکمت داده است، و بوسیله آن میان مردم قضاوت می کند و یا آن را به مردم می آموزد» (بخاری). و می فرمود: چه کسی مال وارثش را از مال خود بیشتر دوست دارد؟ گفته شد: ای رسول خدا کسی پیدا نمی شود که مال وارثش را از مال خود بیشتر دوست داشته باشد، فرمود: مال شما آن است که پیشتر از خود آن را فرستاده باشید و مال وارث آن است که آن را انفاق نکرده و ذخیره کرده‌اید» (بخاری). شاعر می گوید:

برگ عیشی بگور خویش فرست
کسی نیارد ز پس تو پیش فرست

و می فرماید: از آتش دوزخ خود را با انفاق کردن نصف خرما که شده نجات دهید. (بخاری). و می فرماید: «هر روز که بندگان صبح می کنند، دو فرشته از جانب خداوند می آیند، یکی از آنان می گوید: پروردگارا هر کس انفاق می کند او را عوض بده و دیگری گوید: پروردگارا هر کس از انفاق خودداری کند، مالش را ضایع بگردان» (بخاری).

و می فرماید: «از بخل بپرهیزید، زیرا بخل پیشینیان را هلاک کرده و آنها را وادار به ریختن خون یکدیگر کرده است. و محارم خود را حلال دانسته‌اند». (مسلم).

روزی در خانه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم گوسفندی ذبح کرده شد، آنحضرت از عایشه پرسید، چقدر گوشت مانده است؟ ام‌المؤمنین جواب داد: همه‌اش را صدقه کرده‌ام، جز یک شانه که باقیمانده است، رسول اکرم صلی الله علیه وسلم در جواب فرمود: پس بگو همه‌ی آن باقی است بجز یک شانه. و می فرماید: هر کس از کسب حلال خود اندازه یک دانه خرما صدقه کند، خداوند آن را می پذیرد و بعد آن را برای مالکش پرورش می دهد، همانطور که شما بچه اسب خود را پرورش می دهید تا اینکه رشد کرده و به بزرگی کوه برسد.

مظاهر سخاوت عبارت‌اند از:

- ۱- بخشش، صدقه و اهدا بدون اظهار منت.
- ۲- احساس سرور و خوشحال شدن از وجود سائل.
- ۳- انفاق بدون اسراف.
- ۴- انفاق به قدر امکان و با طیب خاطر و چهره باز و

سخن شیرین.

نمونه‌های بارز سخاوت بشرح زیراند:

- ۱- مروی است که معاویه رضی الله عنه وجهی به مبلغ یکصد و هشتاد هزار درهم برای ام‌المؤمنین عایشه فرستاد، ام‌المؤمنین کل این مبلغ را میان فقراء و مساکین تقسیم کرد، موقع افطار به کنیزش گفت: افطار مرا بیاور. کنیز نان و اندکی روغن زیتون حاضر کرد و خطاب به حضرت عایشه گفت: از آنهمه مالی که تقسیم کردی، اندکی برای ما نگه می داشتی تا برای افطار مقداری گوشت

وصلی الله وسلم علی نبینا محمد وعلی آله
وصحبہ أجمعین.
وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمین.

می خریدیم، چه می شد؟ ام المؤمنین به کنیز گفت: اگر قبلاً
می گفتی، چنین می کردم.

۲- مروی است که عبدالله بن عامر، منزلی را در مکه از
خالدبن عقبه بن ابی معیط به قیمت هفتاد هزار درهم
خرید، موقع شب عبدالله صدای گریه فرزندان خالدبن
عقبه را شنید، دلیل را جویا شد، معلوم شد که آنان بخاطر
اینکه منزلشان را از دست داده اند، گریه می کنند، بلافاصله
به غلامش دستور داد تا به خانواده خالدبن عقبه خبر
بدهد، که منزل و پولی که به آنان داده است مال آنها باشد.

۳- مروی است که حضرت امام شافعی در بیماری و
هنگام موت وصیت کرد که فلان شخص او را غسل
بدهد، بعد از رحلتش، آن شخص را که طبق وصیت امام
بایستی او را غسل می داد، طلب کردند، آمد و گفت:
وصیت نامه را به من بدهید، وصیت نامه را به او دادند،
معلوم شد که امام شافعی مبلغ هفتاد هزار درهم بدهکار
است. سپس نوشت که این بدهی از طرف او به صاحبانش
داده شود و گفت: همین است غسل دادن من و برگشت.
۴- مروی است، زمانی که رسول اکرم صلی الله علیه
وسلم برای جنگ تبوک آمادگی می کرد و مسلمانان در آن
ایام با مشکلات مالی بسیار شدیدی مواجه بودند، حتی آن
لشکر به لشکر عسرت نامگذاری شد، حضرت عثمان
رضی الله عنه ده هزار درهم، سیصد شتر و پنجاه اسب
صدقه کرد، و بدینوسیله نصف لشکر تنها بوسیله اموال
حضرت عثمان رضی الله عنه مجهز گردید.